

CONTROVERSIARUM

DE SACRAMENTO MATRIMONII

LIBER UNICUS

De Sacramento matrimonii septem controversiæ sunt. *Prima*, de genere, an sit sacramentum novæ legis. *Secunda*, de materia, forma et ministro. *Tertia*, de unitate matrimonii. *Quarta*, de indissolubilitate, sive de divortio. *Quinta*, de impedimentis. *Sexta*, de iudice causarum matrimonialium. *Septima*, de ceremoniis.

Scribunt autem de Matrimonio adversus hæreticos, Thomas Waldensis, tomo II. cap. 130. et sequentibus; Joannes Roffensis in defensione libri Regis Henrici VIII; Alphons. a Castro, lib. II. contra hæreses, verbo Nuptiæ; Ruardus Tapperus in explicatione articuli 18. 19 et 20. Lovaniensium; Petrus a Soto, in institutione Sacerdotum, in lectionibus de matrimonio; Dominicus a Soto in IV. distinct. 26. Hosius Cardinalis, in explicatione Symboli, cap. 55 et 56; Gulielmus Lindanus, lib. IV. Panopliæ, cap. 94; Joan. Eckius in IV. tomo sermonum, a 69 sermone, usque ad finem; Tilmannus in libro de septem Sacramentis, cap. 6. Franciscus Victoria in relectione de Matrimonio. Javellus in libro de Philosophia Christiana, parte 5.

CONTROVERSIA PRIMA.

SITNE MATRIMONIUM SACRAMENTUM PROPRIE DICTUM.

Controversiæ primæ quinque partes erunt. Primum enim explicandus erit status questionis, et errores hæreticorum in medium adferendi. Deinde, veritas ex divinis litteris asserenda. Tum confirmanda ex veterum Patrum traditione et testimonio. Postea rationibus variis, usque non levibus corroboranda. Postremo, adversariorum objecta breviter diluenda.

CAPUT PRIMUM.

De statu questionis, et erroribus hæreticorum.

Quod igitur ad primum attinet cum quaerimus, sitne conjugium sacramentum proprie dictum Testamenti novi, id quaerimus,

utrum conjugium, præter civilem contractum viri et feminae ad propagandam, et educandam prolem institutum, sit etiam signum, seu symbolum externum religionis, cui sit annexa promissio gratiæ justificantis, idque ex divina institutione. Nam in hæc generali definitione fere conveniunt omnes, tum Ca-

tholici, tum hæretici. Certe Lutherani, et Calvinista, cum quibus potissimum agimus, non negant sacramenta esse novæ legis proprie dicta, ubi tria illa inventiuntur, symbolum externum, promissio gratiæ, et mandatum, sive institutio divina.

Jam vero permulti omnibus fere sæculis, aliquid horum trium in Matrimonio desiderari, et ea de causa Matrimonium sacramentum non esse censuerunt.

Veteres hæretici, Simon, Saturninus, Gnostici, Manichæi, et alii, Matrimonium a Deo non esse. proinde nec sacramentum esse docuerunt. Simon Magus, hæreticorum omnium princeps, turpitudinem introduxit indifferenter utendi feminis, S. Augustino teste, lib. de hæresibus, cap. 1. Saturninus, Simonis discipulus, aperte asseruit, nubere, et liberos gignere, a Diabolo esse, teste Irenæo lib. 1. cap. 22. Marcionem in eadem hæresi fuisse, ut nuptias illicitas esse crederet, testatur S. Hieronymus in 1. libro contra Jovinianum.

Tatianum S. Justinii quondam auditorem, ejusdem hæresis patronum facit Irenæus. lib. 1. cap. 30. atque inde Eucratitæ orti sunt, de quibus vide Epiphanium hæresi 46. et Augustinum hæresi 25. ubi Augustinus, cum dicit, Eucratitas schismaticos Tatianistarum esse apud Epiphanium, respexisse videtur ad anacephaleosim ejusdem Epiphani, ubi Eucratitæ dicuntur, avulsio quædam a secta Tatiani. Fortasse addiderunt aliquid repugnans aliis dogmatibus Tatiani, et ideo schismatici dici potuerunt: nam aliqui et ipse Epiphanius loco notato, et Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum, Tatianum Eucratitarum principem faciunt.

Eandem hæresim tribuit Adamianis S. Augustinus hæres. 31, eandem Manichæis, hæres. 46. idem auctor. Eandem Eustathianis tribuit Socrates lib. 11. histor. cap. 33. Eandem Priscillianistis tribuit S. Leo epist. 91. ad Turbium. Eandem Apostolicis quibusdam, seu potius Apostaticis S. Bernardus serm. 66. in Cantica. Eandem denique tribuit Albigensibus S. Antoninus in summa Theologica, par. 4. tit. 11. cap. 2. §. 5.

Nostri vero temporis hæretici non negant, Matrimonium esse licitum, et a Deo vero institutum, sed negant esse symbolum, cui sit annexa promissio gratiæ justificantis; et ex hoc potissimum capite, Sacramenti rationem illi convenire non posse colligunt.

Lutherus in lib. de captivitate, Babyl. cap.

de Matrimonio, contendit in Matrimonio neque signum a Deo institutum, neque gratiæ promissionem esse. Calvinus lib. 11. Instit. cap. 19. §. 34. non magis Sacramenti rationem Matrimonio convenire affirmat, quam agriculturæ, aut tonstrinæ, aut sutoriæ arti. Philippus in Locis, tit. de conjugio, et Kemnitius in 2. par. Exam. Tridentini Concilii a pag. 1204. usque ad finem, agnoscunt in Matrimonio Dei mandatum, et promissionem gratiæ, sed non gratiæ justificantis, et reconciliantis hominem Deo; et ideo negant sacramentum proprie dici posse Matrimonium eo modo, quo Baptismus et Eucharistia Sacramenta dicuntur: fatentur tamen aliquo modo Sacramentum esse.

Ex Catholicis unus est Durandus, qui in 4. dist. 26. quæst. 3. Matrimonium sacramentum non nisi æquivoce dici posse disputat, quem in suum patrocinium adducit Kemnitius, oblitus videlicet, omnes alios Theologos, ipso etiam teste Durando, contrarium docuisse.

Igitur adversus omnes prædictos errores, Concilium Tridentinum, sess. 24. can. 1. anathema dixit iis, qui negarent, Matrimonium Sacramentum esse proprie dictum, aut a Christo institutum, aut gratiam conferre. Quam sententiam, ut verissimam esse non dubitamus, sic etiam ex divinis litteris confirmare aggrediemur.

CAPUT II.

Matrimonium sacramentum esse, probatur ex divinis litteris.

Ut Matrimonium veri nominis sacramentum esse probemus, tria probanda erunt. Primo, Matrimonium a Deo esse institutum. Secundo, esse symbolum rei sacræ. Tertio, habere promissionem gratiæ justificantis.

Esse autem a Deo Matrimonium institutum, duobus modis potest intelligi. Uno modo, ut intelligamus a Deo esse conjunctionem masculi et femine, ut ea refertur ad genus propagandum. Altero modo, eandem conjunctionem esse a Deo, ut refertur ad rem aliquam sacram significandam, et homines qui ita junguntur, sanctificandos. Nam priore, modo negabant Matrimonium esse a Deo, hæretici veteres, qui nuptias damnabant: posteriore modo negant Lutherani, et Calvi-

nistæ Matrimonium esse a Deo, qui nuptias tamen non damnant.

Priore modo nuptias esse bonas, et a Deo, tam est in divinis litteris evidens, ut mirum sit, ullos in hac re labi potuisse. Genes. 11: *Non est, inquit Deus, bonum, hominem esse solum: faciamus illi adjutorium simile sibi* (1). In quem locum S. Augustinus, lib. ix de Genesi ad litteram, cap. 7, scribens, recte animadvertit, nulla in re alia esse viro necessarium femine adjutorium, nisi in procreatione, et educatione liberorum, siquidem in aliis rebus melius viri a viris, quam a feminis adjuvantur. Item verba illa, Genes. 11: *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adheret uxori suæ* (2), dicta quidem sunt ab Adamo, sed sine dubio divino Spiritu illa ei verba dictante: nam Christus, Matth. xix, tribuit hæc ipsa verba Deo. Itaque Adam nomine Dei, seu potius Deus per os Adami illa pronuntiavit; ex quibus a pertissimo Matrimonium approbatur.

Rursus, Matth. xix. Christus: *Quod Deus, inquit, conjunxit, homo non separet* (3). Nec alia de causa, Joan. 11, nuptiis interesse Dei Filii, easque insigni miraculo ornare voluit, nisi ut indicaret, quod in eum locum S. Augustinus notavit, se fecisse nuptias. Apostolus quoque, I Corinth. vii: *Qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et ibidem: Sinuperit virgo, non peccavit* (4); et I Timoth. iv. notat hæreticos futuros, qui prohiberent nubere; et cap. v: *Volo ego juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, etc.* (5) et Hebr. xiii. *Honorabile conubium, etc.* (6). Denique plenæ sunt Scripturæ non solum testimoniis, sed etiam exemplis sanctissimorum virorum, qui nuptiis impleati Domino placuerunt.

Accedunt Concilia vetera, ut Gangrense cap. 11. et Bracarense l. can. 1. quibus prædicta hæresis condemnatur.

Posteriore modo Matrimonium a Deo esse institutum, nimirum, ut signum rei sacræ, nonnulli laboriose probare nituntur ex obsecris quibusdam Scripturæ locis, ut ex illo Matth. xix: *Quos Deus conjunxit, homo non separet* (7); sed non est opus in hac re laborare. Nam si probemus, Matrimonium esse signum rei sacræ, cui sit annexa certa promissio gratiæ, sequetur inde necessario a Deo esse institutum, etiamsi locum Scripturæ

non habeamus, ubi expressa mento fiat hujus institutionis: neque enim potest ullus homo, vel Angelus, ejusmodi signum institueret. Id quod ingenue confitentur adversarii. Philippus in Apologia Confess. Augustanæ, art. 13. Calvinus lib. 11. Instit. cap. 19. §. 2. et Kemnitius in 2. par. Exam. pag. 13. Et hac via nos alibi demonstravimus, sacramenta Confirmationis, Ordinationis, et Uncionis infirmorum a Deo instituta fuisse.

Quod igitur ad secundum attinet, Matrimonium signum esse rei sacræ, et proinde non civile contractum solum, sed etiam mysterium quoddam, et sacramentum, probamus ex cap. 5. epist. ad Ephesios: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, et in Ecclesia* (8). Ubi sunt tria breviter observanda.

Primo inepte Lutherum et Calvinum loco citato, et Bezam in annot. ad hunc locum, scripsisse, Catholicos deceptos ex versione vulgari interpretis, qui reddidit hoc loco, *Sacramentum*, cum reddere debuisset, *Mysterium*, nam idem est græce Mysterium, et Sacramentum latine; neque potuit Apostolus, qui græce scripsit, Sacramentum nominare, nisi græco vocabulo.

Quod autem Catholicis non ex sola voce, *Sacramentum*, hoc loco posita, Matrimonium sacramentum proprie dictum esse collegitur, manifestissime patet ex eo, quod in multis aliis locis Testamenti veteris et novi, habetur vox. *Sacramentum*, ut Tobie xii, Daniel. 11, Coloss. 1, I Timoth. 111, Apocal. 1, et xvii, et in hac ipsa epist. ad Ephes. cap. 1, et 11; et tamen ex nullo horum locorum novum aliquod Sacramentum proprie dictum fabricatum sumus. Et quidem hæc loca citant etiam adversarii, ut doceant non debuisset Catholicos ex illa una voce novum dogma de sacramentis constituere: sed plane pro nobis citant. Nam, ut dixi, vel hinc manifestissime colligi potest, Catholicos non illa sola voce niti, cum in tot aliis locis nullum sacramentum proprie dictum invenerint. Itaque ex hac voce sola non probamus, Matrimonium integrum habere sacramenti rationem: sed probamus tamen id, quod hoc loco probandum suscepimus, Matrimonium esse signum, seu symbolum aliquod sacrum, non autem contractum mere civilem et naturalem.

(1) Genes. 11, 18. — (2) Gen. 11, 24. — (3) Matth. XIX, 6. — (4) Corint. VII, 38. — (5) I Tim. V, 44. — (6) Heb. XIII, 4. — (7) Matth. XIX, 6. — (8) Eph. V, 32.

Secundo considerandum est, cui rei accommodetur ab Apostolo illud : *Sacramentum magnum*, utrum videlicet conjunctioni Christi, et Ecclesiae ; an conjugio humano viri et feminae.

Lutherus et Calvinus loco citato, et Erasmus, ac Beza in s. notat. ad hunc locum, contendunt ab Apostolo, magnum Sacramentum, sive arcanum, vocari conjunctionem Christi cum Ecclesia. Atque inde colligunt, Matrimonium hoc loco ne appellari quidem signum, sive symbolum ; non enim Sacramentum hoc loco accipi volunt pro signo rei sacrae, sed pro ipsa re sacra, et arcana. Argumentum autem ipsorum non est aliud, nisi quia B. Paulus ait : *Ego autem dico in Christo, et in Ecclesia*, et quia : « Nullum est mysterium, ut ait Erasmus, si viro uxor jungatur ; id enim quotidie fieri videmus ». Sed falluntur apertissime ; nam in primis habent contra se omnes veteres hujus loci interpretes.

Commentarius qui Ambrosio tribuitur sic habet : « Mysterii Sacramentum grande in unitate viri ac feminae esse significat. »

Hieronymus in commentario hujus loci, loquens de conjugio Adami et Evae : « Idipsum, inquit, per allegoriam in Christo interpretatur, et in Ecclesia ; ut Adam Christum, et Eva praefigurat Ecclesiam » ; et paulo infra adducit Gregorium Nazianzenum ita enarrantem verba Pauli : « Scio quia locus iste ineffabilis plenus sit sacramentis, et divinum cor quaerat interpretis ; ego autem pro pusillitate sensus mei, in Christo interim illud, et in Ecclesia intelligendum puto ». Haec ille, qui per locum plenum sacramentis, intelligit verba Genesis, ubi describitur conjugium. Proinde magnum mysterium, de quo Paulus loquitur, in ipso conjugio ponit, quatenus Christi, et Ecclesiae conjunctionem representat.

Chrysostomus homil. 20. in epist. ad Ephesios, hunc locum exponens : « Et bene dixit, inquit, magnum est hoc mysterium ; ac si dixisset : Verumtamen allegoria ista dilectionem conjugalem non evertit ». Et mox : « Revera, inquit, mysterium est, et magnum mysterium relicto eo qui genuit, eo qui aluit, etiam ea quae peperit, quae misere, et cum labore parturivit, adhaerere virum illi, quae antea neque visa sit, atque hanc omnibus praeferre. Vere mysterium est. Et parentes etiam cum ista fiunt, non offenduntur etc. » Vides quam aperte S. Joannes Chrysostomus magnum mysterium in con-

jugio agnoscat, ubi nullum mysterium Erasmus videre potuit. In eandem sententiam loquitur Theophylactus, Oecumenius, et ceteri.

Denique S. Augustinus eodem modo hunc locum exponit, lib. 1. de nuptiis, et concup. et cap. 10. « Sacramentum, inquit, nuptiarum commendatur fidelibus conjugatis ; unde dicit Apostolus : *Viri, diligite uxores vestras, etc.* »

Deinde ex ipso textu adversarii refelli possunt. Nam cum Apostolus ait : *Sacramentum hoc magnum est*, illud pronomen, *Hoc*, referri debet necessario ad id, quod proxime praecessit : est enim demonstrativum ejus rei, de qua agitur. At proxime illud praecessit : *Relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae ; et erunt duo in carne una*. Sententia igitur Pauli haec esse debet : sacramentum hoc, nimirum quod relinquit homo patrem et matrem, et adhaereat uxori, et sint duo in carne una, magnum est, quia Christi, et Ecclesiae conjugium representat.

Praeterea idem colligitur ex argumento totius illius capitis. Apostolus enim hortatur conjuges ad mutuam benevolentiam, et inter alia argumenta hoc, ut potissimum adducit, quod ipsorum conjugium non sit res levis, et contemnenda, sed mysterium magnum includat, quod ad Christum, et Ecclesiam referatur. Quod si juxta adversarios, totum mysterium in Christo, et Ecclesia constituitur ; ad Matrimonium autem nihil pertinet ; tota Pauli argumentatio concidit, nec facile apparebit, quorsum pertineat illa commemoratio conjunctionis Christi, et Ecclesiae, in extremo illo capite posita.

Adde ultimo, quod Paulus graece non dixit : *ἐν Χριστῷ καὶ ἐκκλησίᾳ*, sed *ἐκ Χριστοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας*, id est, in Christum, et Ecclesiam. Quibus verbis aperte indicat, Christum, et Ecclesiam esse terminum, ut sic loquamur, illius mysterii, seu mystici signi ; et proinde mysterium esse in conjugio, sed terminari, ac referri mysterii hujus significationem ad Christum, et Ecclesiam.

Neque argumenta adversariorum aliquid probant. Illud enim : *Ego autem dico*, significat, ut Hieronymus, Nazianzenus, et alii exponunt : Ego interpretor hoc mysterium conjugii de Christo, et Ecclesia.

Ad id vero, quod Erasmus objiciebat, nullum esse mysterium, quod uxori viri jungatur, respondeo, nullum quidem esse mysterium, quod uxori viri quomodocumque

jungatur, cum id etiam in meretricibus, et in ipsis etiam bestiis cernamus ; sed quod unus uni indissolubili vinculo ita jungatur, ut quovis occurrente incommodo, et etiam amissa spe prole se jungerent, sine magno mysterio esse non potest.

Sed objicit Kemnitius duo loca Augustini contra nostram expositionem. Unus est tract. 9. in Joan. ubi negat Augustinus, Sacramentum, de quo Apostolus loquitur, esse in conjugio viri et feminae, et tantum esse docet in Christo et Ecclesia : *Erunt, inquit, duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est*. Et ne quis istam magnitudinem sacramenti in singulis quibusque hominibus uxorem habentibus intelligeret : *Ego autem, inquit, dico in Christo, et in Ecclesia*.

Alter locus est lib. 1. de nuptiis, et concup. c. 21. ubi dicit : « Quod in Christo, et in Ecclesia est magnum sacramentum, hoc est in singulis quibusque viris atque uxoribus minimum, sed tamen conjunctionis inseparabile sacramentum. »

Respondeo : S. Augustinus dupliciter accipit nomen sacramenti, cum de Matrimonio agitur. Uno modo pro sacro, et indissolubili vinculo, quod tamen aliquando non tam sacramentum, quam rem sacramenti vocat, ut lib. 1. de nuptiis, et concup. cap. 10. Alio modo sacramentum accipit, pro signo sacrae conjunctionis. Priori modo dicit sacramentum magnum esse in Christo, et in Ecclesia, minimum autem in hominibus conjugatis : quia nimirum singuli quique fideles conjugati, minimi sunt respectu Christi, et Ecclesiae ; tametsi vinculum tam inter Christum, et Ecclesiam, quam inter homines conjugatos, non sit minimum, sed maximum, quia omnino insolubile. Posteriore modo accipit Augustinus Sacramentum lib. de bono conjugali, cap. 18. ubi dicit, Sacramentum singularium nuptiarum significare subjectionem unius Ecclesiae adunum Deum ; et etiam lib. 1. de nuptiis, et concup. cap. 10. ubi apertissime dicit, Sacramentum nuptiarum, commendari fidelibus conjugatis ab Apostolo ad Ephesios.

Tertio explicandum est, utrum hoc magnum mysterium constituitur ab Apostolo in conjugio Adami, et Evae, an vero in aliis conjugis. Hieronymus quidem videtur hunc locum intellexisse de conjugio Adami, et Evae.

Et quamquam negari non potest, Adamum, et Evam figuram gessisse Christi et Ecclesiae, in eo quod Eva de latere dormientis Adami formata est, tamen hoc loco Apostolus magnum Sacramentum non ad conjugium Adami et Evae, sed ad nuptias fidelium sine dubio refert. Nam in primis, verba quae ipse allegat ex Genesi : *Relinquet homo patrem et matrem etc.* de omni conjugio intelliguntur ; non enim ait : Ego relinquit, sed indefinite : *Relinquet homo*. Imo conjugio primorum parentum ista verba accommodari non possunt : non enim reliquit Adam patrem, et matrem, ut uxori adhaerere suae, cum parentis nullos haberet ipse primus omnium parens. Et praeterea de futuris conjugis loquitur, cum dicit : *Relinquet* ; non igitur de suo loquitur, quod jam noveret factum.

Deinde Christus Matth. xix. ex hoc eodem loco Geneseos concludit, Matrimonium non posse dissolvi : *Quod Deus, conjunxit, homo non separet* (1). Et certe non voluit Christus id docere, Matrimonium Adami, et Evae non esse solvendum, quod ante multis annorum millibus per mortem dissolutum fuerat ; sed conjugia indefinite, et in genere, de quibus a Judaeis interrogatus fuerat, non debere dissolvi.

Adhaec Apostolus in hoc cap. v. ad Ephes. cum afferat in argumentum verba illa Geneseos ad probandam generalem propositionem, debere viros diligere uxores suas, de omni conjugio ea verba interpretari voluisse censendum est. Quamvis autem ea verba de omni conjugio intelligi possint, tamen Apostolus non ponit in eo Sacramentum, nisi ut ad conjugium Christianorum referatur. Non enim ait : Sacramentum hoc magnum fuit, sed : *Est, in Christo, et in Ecclesia*.

Quare S. Augustinus in lib. de bono conjugali passim affirmat, Matrimonium non esse sacramentum, nisi in Ecclesia : et S. Thomas in 4. dist. 26. quaest. 2. artic. 2. dicit in solo Testamento novo Matrimonium representare conjunctionem Christi, et Ecclesiae. Quod idem docent Ruardus in explanatione artic. 18. et alii.

Restat nunc ut tertium, quod ad rationem Sacramenti requiritur, gratiae videlicet promotionem, in conjugio, ex divinis litteris ostendamus.

(1) Matth. XIX, 6.

Ac primum id colligitur ex hoc ipso cap. v. ad Ephes. Nam hoc loco non solum docetur, Matrimonium esse signum conjunctionis Christi, et Ecclesiae per naturam conformitatem, sed etiam per spiritualem charitatem, qua Christus Ecclesiam diligit, et sancte gubernat, et ipsa Ecclesia Christo adheret per fidem, spem, et charitatem, eique per obedientiam subiecit. Id autem verum esse dubitari non potest; tum, quia Christus per naturam conformitatem non soli Ecclesiae jungitur, sed toti humano generi: soli Ecclesiae jungitur, ut sponsus sponsae, spirituali dilectione, et ideo necesse est ut conjugium hanc etiam spiritualem unionem significet, quae est inter Christum, et Ecclesiam; tum etiam, quia B. Paulus hanc unionem spiritualem maxime urget, cum ait: *Ecclesia subjecta est Christo, et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret etc.* Non potest autem conjugium id significare, nisi inter virum, et uxorem præter civilem contractum, sic etiam unio spiritualis animorum; et ideo ibidem Apostolus non semel monet, ut viri uxores diligant, ut Christus Ecclesiam dilexit, et uxores viris obediant, ut Ecclesia obediat Christo. Quod si Deus virum, et feminam conjungit ad hunc finem, ut spirituali sua unione, unionem spiritualem Christi, et Ecclesiae significant, sine dubio gratiam illis largitur, sine qua spirituales illam unionem non haberent.

Et confirmatur hoc ex aliis Scripturae locis I Timot. II: *Salvabitur, inquit, per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate* (1); ubi notandum est illud: *Per filiorum generationem*, positum esse pro, in filiorum generatione. Non enim significare vult Apostolus, filiorum generationem esse causam salutis; sed mulierem in statu Matrimonii, sive in statu generandi filios salvam fore, si permanserit in fide, dilectione, et sanctificatione.

Et hinc tolluntur illae quaestiones, quas quidam proponunt: Quomodo salvati poterunt virgines aut steriles, si mulier salvatur per filiorum generationem? frequentissima enim est in Scripturis illa phrasid, Per aliquid, pro, in aliquo: ut Actor xv: *Per omne Sabbatum legitur Moses* (2); Actor xxvi: *Per omnes Synagogas eram puniens illos* (3);

Roman. iv: *Ut sit pater omnium credentium per præputium* (4); non enim præputium erat causa, cur Abraham esset pater omnium, sed in præputio existens, pater factus est omnium per fidem.

Secundo notandum est illud: « Si permanserit », in graecis codicibus, et aliquot etiam latinis esse in numero multitudinis: « Si permanserint », et ideo nonnullos Patres retulisse verbum illud ad filios, non ad matres, ut sensus sit: Salvabitur mulier per filiorum generationem, si filii permanserint in fide etc. Caeterum multo probabilius est, ut referatur verbum ad matres; quod quidem recte fieri potest, sive legamus: « Si permanserit », ut legit Augustinus in Psalm. lxxxiii. et ex Augustino, Beda in hunc locum Apostoli, sive legamus: « Permanserint », ut habet major pars codicum. Nam, ut acute viderunt, et notarunt Sedulius, et Primasius in hunc locum, Apostolus sepe transit de numero ad numerum, ut in hoc ipso capite: *Similiter, et mulieres in habitu ornato, etc. et mox: Mulier in silentio discat.* Et Galat. vi: *Vos qui spirituales estis, invicem instruite; considerans te ipsum, ne et tu teneris* (5).

Ita igitur hoc loco sensus erit: *Salvabitur per filiorum generationem, si permanserit; id est, si unaquæque illarum permanserit, in fide etc.* Vel, ut non male Cajetanus exponit: *Si permanserint ipsa, et vir ejus.* Nam quod ad filios referatur, durissimum est; quis enim credat Paulum velle salutem matris pendere a filiorum perseverantia? Deinde educare filios, et instituire, magis ad patrem, quam ad matrem pertinet; et tamen Apostolus hoc loco aliquid mulieribus proprium significare voluit, quo eas consolaretur, cum eis loqui in Ecclesia prohibuisset. Adde quod Calvinus, et Beza in annotationibus ad hunc locum admittunt, illud: *Si permanserit, ad matrem, non ad filios pertinere.*

Hæc ergo explicatione, ut fundamento, posita, videamus, quid Apostolus a conjugatis feminis requirat: *Si permanserit, inquit, in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate*, ubi quatuor bona enumerat Matrimonii Christiani, contra quatuor mala, quae sine gratia Dei in Matrimonio evitari non possunt. Primum est malum, non servare conjugii fidem. Secundum, odium et rixæ,

(1) I Tim. II, 45. — (2) Act. XV, 21. — (3) Act. XXVI, 11. — (4) Rom. IV, 11. — (5) Gal. VI, 1.

quæ subinde inter conjuges oriuntur. Tertium immunditia quædam et turpitudine ex rebellionem membrorum. Quartum intemperantia. His Paulus opponit fidem, dilectionem, sanctificationem, et sobrietatem; in quibus permanendum esse dicit, tanquam videlicet in ipsa Matrimonii celebratione acceptis.

Atque hinc I. Corinth. vii. vocat donum Dei Matrimonium Apostolus, ut ipsam virginitatem: *Unusquisque, inquit, domum suam habet ex Deo, unus quidem sic, alius autem sic* (1). Et I. Thessal. iv. hortatur conjuges ut abstineant se a fornicatione, et vas suum possideant in sanctificatione; quam nimirum per Matrimonium ante acceperunt.

CAPUT III.

Matrimonium Sacramentum esse, probatur ex Patribus.

Accedant nunc veterum Patrum testimonia, quæ mendacii manifesti arguant adversarios. Calvinus enim lib. iv. Institut. cap. 19. §. 24. scribit, neminem ante Gregorium vidisse Matrimonium pro Sacramento datum. Beza in annot. ad cap. 5. ad Ephesios, dicit nusquam Matrimonium appellari Sacramentum ab Hieronymo, aut Augustino. Kemnitius in 2. par. Examinis pag. 1225. affirmat ante Augustini ætatem, ostendi non posse, Matrimonio attributam vel ipsam generalem Sacramenti appellationem. Sed hæc vel impudentissima mendacia sunt, vel insignis imperitia confessio est.

S. Leo I. S. Gregorium annis centum et quinquaginta præcessit, et tamen in epistola 92. ad Rusticum Narbonensem Episcopum, cap. 4. vocat Matrimonium Sacramentum, et mysterium: « Unde, inquit, cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem, haberet in se Christi et Ecclesiae sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad Matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. »

S. Joannes Chrysostomus, qui Augustinum ætate præcessit, homil. 20. in epist. ad Ephesios, ut supra citavimus, Mysterium magnum esse affirmat, in conjugio insolubili

virii, et feminae. Neque oportet a Chrysostomo vocabulum sacramenti exigere, cum sacramenti vox latina sit, et ille graece scripserit.

Ambrosius, qui et Augustino, et Hieronymo antiquior est, præter locum supra notatum ex commentar. in cap. v. ad Ephes. lib. 1. de Abraham, c. 7. loquens de eo, qui alterius nuptam ducere cupit in uxorem: « Qui sic egerit, inquit, peccat in Deum, cujus legem violat, gratiam solvit: et ideo quia in Deum peccat, sacramenti celestis amittit consortium »; ubi docet, non posse sacramentum celeste inveniri, ubi contra Dei legem conjugium celebratur.

Siricius Papa, Ambrosii aequalis, in epist. I. cap. 4. non appellat quidem Matrimonium sacramentum; sed quod est majoris momenti, scribit sacrilegium committi, cum aliter conjugum, vivente conjuge, ad aliud conjugium transit. At si Matrimonium contractum tantum civilis esset, non etiam sacramentum religionis, quo pacto, quæso, sacrilegium in ejus violatione committeretur?

Sic etiam Innocentius I. in epist. 9. quæ est ad Probum, Matrimonium divina gratia fundari asserit, dum celebratur. Cyrillus lib. II. in Joan. cap. 22. dicit, Christum sanctificasse conjugium, et gratiam nuptialis preparasse, ut aditus hominum in hanc vitam benediceretur.

Sed veniamus ad Augustinum, ac ostendamus ab Augustino, et nomen sacramenti Matrimonio attributum, contra mendacium Calvinii, et Bezae; et sacramenti rationem, contra Kemnitii temeritatem.

Nomen igitur sacramenti tribuit Augustinus Matrimonio, in his omnibus locis: in lib. ix. de Genes. ad litteram, cap. 7; lib. de fide, et operibus, cap. 7; lib. de bono conjugali, cap. 7. 8. 13. 17. 18. 21. et 23; lib. de sancta Virginitate, cap. 12; lib. v. contra Julianum, cap. 9; lib. II. de peccato originali, cap. 34. lib. I. de nuptiis, et concupiscentia, cap. 10. 17. et 21.

Quod autem ratio etiam sacramenti tribuatur Matrimonio in his locis, probatur his argumentis. Primo, quia absolute et ordinarie Augustinus hac voce in disputatione de Matrimonio utitur: nam quæ sunt Sacramenta improprie, et largo quodam modo, non solent nisi raro, et cum addito Sacra-

(1) I Corin. VII, 7.

menta nominari. Exemplum esse potest in eo pane sanctificato, qui dabatur Catechumenis loco Eucharistiæ; nam cum panem vocat Augustinus Sacramentum, lib. II. de peccatorum merit. et remiss. cap. 26. Sed id semel tantum fecit, et in eodem loco admonuit, cum panem non esse corpus Christi, et Catechumenis non sufficere ad salutem.

Secundo, quia in plerisque horum locorum, Augustinus dicit, Matrimonium non esse sacramentum, nisi in Ecclesia; et per hoc distinguit Matrimonium Christianorum a matrimonii gentilium. Lib. de bono conjugali, cap. 18: « In nostratum quippe nuptiis, plus valet sanctitas Sacramenti, quam fecunditas uteri. » Et cap. 24: « Bonum, inquit, nuptiarum per omnes Gentes, atque omnes homines in causa generandi est, et in fide castitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti. » Et lib. de fide et operibus, cap. 7: « In civitate, inquit, Domini, in monte sancto ejus, hoc est, in Ecclesia, nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur. » At matrimonia gentilium sunt vera, legitima, et largo modo sacramenta. Nam et Innocentius, cap. Gaudemus, de divort. vocat sacramentum, Matrimonium infidelium, et ipse etiam Kemnitius pag. 1217. in fine, approbat sententiam Brentii, qui Matrimonium largo modo sacramentum appellari posse existimat, quia est sanctum vitæ genus a Deo institutum, et commendatum. Ergo Augustinus, cum distinguit Matrimonium fidelium a Matrimoniis infidelium, quod illa sacramenta sint, hæc non sint; de sacramento proprie dicto agit, non de Sacramento largo modo sumpto.

Atque hinc etiam colliges, quam procul absit ab Augustini sententia Joannes Calvinus, qui Matrimonium cum agricultura, et sutoria arte, atque tonstrina comparavit, quia nihil sit aliud, nisi genus vitæ bonum, et a Deo institutum. Hæc enim ratione nihil interesset inter Matrimonia fidelium, et infidelium.

Tertio probatur, quia Augustinus non obiter dicit, Matrimonium sacramentum esse, sed id assumit tanquam certum, ad probandum dogma Ecclesiasticum, quod videlicet Matrimonii vinculum sit prorsus insolubile, ut patet ex toto libro de bono conjugali. At certe hoc argumentum Augustini nihil valeret, si loqueretur de sacramento

largo modo accepto: de quo argumento in sequenti capite plura dicemus.

Quarto probatur, quia S. Augustinus eodem modo loquitur de Matrimonio, et de Baptismo, cum de sacramento ratione disputat. Nam lib. I. de nuptiis, et concupisc. cap. 10. cum dixisset, sacramentum Matrimonii manere etiam in eis, qui re ipsa se a se mutuo separantur, et alia conjugia inveniunt (adhuc enim primum vinculum viget, et ideo uterque moechatur; quia non est illius conjux, cui adhaeret, sed illius, quem deserit), subjungit, idem accidere in Sacramento Baptismi, quod nunquam amitti potest, etiamsi quis amissa fide a Christo deficiat. Hæc certe comparatio manifeste Matrimonio Augustini verissimum sacramentum fuisse.

Sed objicit Kemnitius pag. 1225. unum locum Augustini lib. de bono conjugali, cap. 18. ubi Augustinus scribit, nuptias Patriarcharum cum multis foeminis, sacramentum fuisse conjunctionis Christi cum multitudine nationum totius mundi, quæ convertuntur ad fidem: nuptias autem Christianorum cum una tantum uxore, sacramentum esse unitatis Ecclesiæ Christo subiectæ. Ex quo loco colligi videtur, Matrimonium apud Augustinum non fuisse Sacramentum, nisi largo modo, prout videlicet aliquid mystice significat in Christo, et in Ecclesia.

Respondeo: non accipit Augustinus nomen Sacramenti eodem modo ubique; id quod vel ex ipso Kemnitio probare possumus. Nam pagina superiore, quæ est 1224, docet Kemnitius, nuptias Christianorum apud Augustinum esse sacramentum, quia significant conjunctionem Christi cum Ecclesia, et quia sacramentum sunt, non pati ullo modo polygamiam plurium uxorum simul. Ergo cum Augustinus dicit, polygamiam Patriarcharum fuisse sacramentum, non accipit sacramentum eodem modo, quo accipiebat, cum idem nomen tribueret nuptiis Christianorum quæ polygamiam non admittant, ex eo quod sacramentum sunt.

Adde, quod polygamiam Patriarcharum, Sacramentum Christi, et Ecclesiæ fuisse, non nisi improprie, et materialiter dici potest: non enim multe nationes ad Christum conversæ, sunt multe Ecclesiæ, aut multe sponsæ, nisi materialiter, et improprie; formaliter enim ac proprie, una tantum est Ecclesia, una sponsa, unum corpus. Quare Augustinus largo modo sacramentum acce-

pit, cum illud scripsit de Patrum veterum polygamia: longe autem aliter eum accepisse, cum de Matrimonio Christianorum ageret, ex argumentis supra allatis facile perspicui potest.

CAPUT IV.

Probatur ratione, Matrimonium esse sacramentum proprie dictum.

Venio nunc ad rationes. Prima ratio ducitur ab insolubilitate Matrimonii, et Monogamiam, quæ est ratio, qua passim utitur S. Augustinus. Matrimonium Christianorum est unius tantum cum una, et omnino insolubile; igitur est Sacramentum conferens gratiam, ac proprie dictum. Antecedens patet ex illo Marci x: *Qui dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam* (1); et præterea ex aliis multis testimoniis, quæ infra suo loco afferentur. Consequentia probatur; nam ex eo, quod est unum, et insolubile, colliguntur duo: primo esse signum sacrum, secundo conferre gratiam; quæ duo sacramentum proprie dictum efficiunt.

Primum aperte colligitur. Nam illa omnimoda insolubilitas in unis nuptiis, non potest referri in causam primariam, et certissimam, nisi in signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, in quam causam perpetuo Augustinus eam insolubilitatem refert, in libro de bono conjugali. Nam si consideres Matrimonium, ut officium naturæ ad propagandam sobolem, ægre potest reddi ratio, cur ob sterilitatem conjugis non liceat eam dimittere, aut aliam ducere. Si consideres, ut est in remedium contra fornicationem institutum, cur non poterit uxor perpetuo morbo laborans, dimitti? aut cur non poterit alia duci? Quare habet quidem Matrimonium ex jure naturæ quamdam insolubilitatem, ut sanctus Thomas docet in 4. dist. 33. quæst. 2. artic. 1. non tamen tantam, quin aliquando ratio dicet expedire ut solvatur accedente præsertim dispensatione divina. Cur igitur Matrimonium sit omnino insolubile, illa est potissima causa, quia significat divinam institutione insolubilem conjunctionem Christi, et Ecclesiæ.

(1) Marc. X, 41.

Et hinc est, quod sapientes hujus mundi licet a divortio abhorrenterent, tamen quia potissimam causam ignorabant firmitatis vinculi conjugalis, certis de causis conjuges dimittebant, vel commutabant, vel plures ducebant: ut de Catone refert Augustinus lib. de bono conjugali, cap. 18. et de fide, et operibus, cap. 7. Quod idem de alio quodam refert Gellius lib. IV. cap. 3. qui uxorem, quam unice diligebat, tamen ob sterilitatem dimittendam putavit. Idem refert Hieronymus lib. I. in Jovinianum de Cicerone. Socratem constat duas simul habuisse uxores. Alia id genus exempla non pauca possent referri.

Denique ex Apostolo I Corint. VII. constat Matrimonium legitimum, et consummatum, ante Baptismum contractum, posse dissolvi; non autem posse si post Baptismum contrahatur. Cojus certe nulla causa reddi potest, nisi quia hoc Sacramentum signum est insolubilis conjunctionis Christi et Ecclesiæ, illud non erat; nam remoto sacramento, paria sunt conjugia fidelium, et infidelium. Habemus igitur primum, quod ex insolubili illo vinculo colligi posse diximus.

Secundum autem inde colligimus, quod ad insolubile vinculum tolerandum cum una, gratia Dei necessaria est, et Deus in necessariis nunquam deest. Nam profecto res difficillima est, ita uni mulieri alligari, ut nulla de causa, nec per ullam dispensationem possit vinculum solvi, nec alia uxor superinduci, vivente prima. Quis autem credat, Deum rem tam difficilem insituisse, et non simul gratiæ auxilium ad eam superandam difficultatem contulisse?

Adde, quod lex nova, quæ jugum suave, et onus leve dicitur, comparata cum veteri, esset in hac parte longe durior veteri, nisi gratiam conjunctam Matrimonium haberet: siquidem Hebræis licebat, multas simul uxores habere, et impune etiam conjuges per libellum repudi dimittere.

Secunda ratio sumitur a fine Matrimonii, qui est duplex, propagatio sobolis, et remedium contra peccatum fornicationis: nam uterque finis requirit in Matrimonio gratiam Dei.

Ac de primo quidem fine sciendum est, non pertinere ad Matrimonium solum procreare liberos, sed etiam educare, et instituere: in hoc enim differt conjugium homi-

num a conjunctionibus belluarum, quæ proprie matrimonia non dicuntur, cum solum procreare, et alere, non autem instituire proles, ad bestias pertineat. Sed præter officium instituendi liberos, juxta regulas rationis, quod est commune omnibus gentibus, ad Christianos conjuges pertinet, filios instituere in fide, et religione, et dare omnem operam ut Ecclesiæ Catholice vera, et viva membra efficiantur. Et hoc patet, tum quia ad hoc conjunguntur Ecclesiæ filii, ut Ecclesiam ipsam augeant, et conservent; tum etiam, quia hoc requirit similitudo inter Christum, et Ecclesiam ex una parte, et viri ac feminae conjunctio ex altera. Christus enim, et Ecclesia semper filios spirituales per Baptismum gignunt, per Eucharistiam nutriunt, per Confirmationem roborant etc. Itaque obligantur conjuges Christiani ex ipso conjugio, ad officia divina: nunquam autem committuntur a Deo officia, quæ naturam superant, nisi etiam simul gratia detur, per quam illa officia exerceantur, ut oportet.

Quod vero attinet ad alterum finem, recte dicunt theologi, solum conjugium sine gratia Dei non esse sufficiens remedium contra fornicationem, tum quia concupiscentia ex actu conjugali accenditur potius, quam extinguitur, tum quia sæpissime accidit, ut ob morbum, vel absentiam conjugis, cogantur ad longum tempus se continere: quod quidem difficilius conjugalis esse solet, quam in perpetuo cœlibatu virginibus vivere, pertinuit igitur ad auctorem divinæ legis, ut remedium perfectum, et omni ex parte sufficiens Ecclesiæ filiis provideret.

Tertia sumitur a ritu, et cæremoniis. Nam jam inde ad exordium Ecclesiæ, Matrimonium inter res sacras habitum esse constat, et inter sacrorum solemnia per Sacerdotum ministerium celebrari solitum. At certe si esset contractus humanus tantum, quales sunt contractus venditionum, et locationum humanarum, vel politicum vitæ genus, qualia sunt, ut Calvinus loquitur, agricultura, tonstrina, ars sutoria, et cementaria, nunquam sancti Patres cum rebus sanctissimis Matrimonium conjunxissent.

Tertullianus in II. libro ad uxorem, ut ostendat, quantum intersit inter conjugium, quod in Ecclesia, et conjugium, quod apud ethnicos celebratur: « Unde sufficiam, inquit, ad felicitatem ejus Matrimonii enarandam, quod Ecclesia conciliat, et confirmat oblatio, et obsignatum Angeli renun-

tiant, Pater ratum habet. » Ambrosius epist. 70. ad Vigilium: « Nam, inquit, cum conjugium velamine sacerdotali, et benedictione sanctificari oporteat, quomodo potest conjugium dici, ubi non est fidei concordia? » Plura de hoc ritu infra suo loco afferemus.

Quarta ratio ducitur a consensu totius Ecclesiæ Græcæ et Latine, ab annis saltem quingentis. Nam a tempore Magistri sententiarum, omnes Theologi summo consensu docuerunt, septem esse novæ legis Sacramenta, et in eis semper Matrimonium annumerarunt. Vide Doctores in 4. dist. 26.

Lucius III. qui ante annos 400. sedit in Concilio mutorum Patriarcharum, Archiepiscoporum, et aliorum Prælatorum, ac Principum Veronæ habitio, anathema dixit iis, qui de sacramento Corporis Domini, de Baptismo, de Matrimonio, de Confessione peccatorum, aliisque Ecclesiæ Sacramentis aliter sentirent, quam Romanæ Ecclesiæ fides habeat; ubi videmus Matrimonium numerari inter ea Sacramenta, quæ proprie novæ legis sacramenta dicuntur, et sunt. Habetur hoc decretum Lucii cap. Ad abolendam, de Hæreticis.

Concilium Florentinum, Græcis et Latinis consentientibus, instructionem Armenis dedit, in qua Matrimonium cum Baptismo, et Eucharistia, aliisque novæ legis sacramentis enumeravit.

Ac ne forte aliquis crederet, Græcos ab ea fide, et confessione postea recessisse, commode accidit, ut paucis ante annis, id est, anno Domini 1376. Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, nomine suo, et reliquorum Græciæ Præsulum, censuram ederet ad confessionem Augustanam Lutheranorum, in qua Censura cap. 7. legitur, Matrimonium divinum Sacramentum esse, atque unum ex illis septem, quæ Christus, et Apostoli Ecclesiæ traderunt, ubi etiam allegatur cap. 3. ad Ephes.

Ex quo testimonio duo quædam obiter colligi possunt, contra mendacia adversariorum. Primum, si Græci, qui a Romani Pontificis obedientia longo jam tempore recesserunt, Matrimonium inter Sacramenta numerant; non igitur est hoc dogma proprium Pontificiorum. Deinde, si Græci, qui a Apostolum non nisi Græce legunt, ex cap. v. ad Ephes. Sacramentum Matrimonii collegerunt; non igitur Latini ex ignorantia Græcæ linguæ, vel ex sola vocula *Sacramentum*, in editione vulgata Latina reperta, Sacra-

mentum Matrimonii fabricati sunt, ut Lutherus, Calvinus, Beza, Kemnitius mentuntur.

Porro hic tantus Ecclesiarum consensus, piis ac modestis Christianis sufficere omnino deberet, etiamsi argumentum præterea nullum haberemus. Nam in Scripturarum et Patrum explicatione facile labi possumus; at quod Ecclesia nunquam deficiat, quodque errare nequeat, tam aperte, tam luculenter, tam disertè ab ipso Christo, et ab ejus Apostolo dictum est, ut nihil apertius, nihil clarius, nihil expressius dici possit.

Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam, Matth. xvi. (1). Ecclesiæ Dei vivi est columna et firmamentum veritatis, I. Timoth. III. (2).

Scripturarum, inquit Augustinus lib. I. contra Cresconium, cap. 23: « A nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsa Scripturarum commendat auctoritas: ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate questionis, eamdem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat. »

CAPUT V.

Solvuntur argumenta adversariorum.

Sed jam adversariorum argumenta diluamus. Primum argumentum est Lutheri in lib. de captivitate Babylon. cap. de Matrimonio, et Galvini lib. IV. Instituti, cap. 19. §. 34. « Nusquam legitur, aliquid gratiæ Dei accepturum, quisquis uxorem duxerit; quin nec signum divinitus est institutum in Matrimonio. Accedit præterea, quod etiamsi signum esse possit conjugium humanum, conjunctionis Christi cum Ecclesia, non tamen inde Sacramentum aliquod colligi potest. Nam etiam cœli, qui enarrant gloriam Dei, significant Apostolos, et Sol Christum designat, et stella a stella differens in claritate, signum est Apostolo resurrectionis mortuorum: denique in Evangelio plurima signa regni cœlorum in parabolis Domini inveniuntur; significatur enim regnum cœlorum

per semen, per granum sinapis, per fermentum etc. et tamen nulla colliguntur ex tot signis Sacramenta proprie dicta. »

Respondeo: primo, falsum uterque assumit, ut supra ex Scripturis, et Patribus demonstravi. Secundo, non est argumentum solidum ab auctoritate negativa sacre Scripture, cum satis jam Catholicis probaverint multa esse tradita ab Apostolis, quæ non sunt litteris Sacris mandata.

Adde, quod Philippus in Apologia Confessionis Augustanæ, art. 13. et Kemnitius in 2. par. Examini, pag. 1219. agnoverunt, hoc Lutheri argumentum nihil valere. Et ideo admisit Philippus, habere Matrimonium promissionem aliquam gratiæ; Kemnitius autem et signum externum, et gratiæ promissionem admisit, licet aliunde nolint Matrimonium esse sacramentum proprie dictum.

Ad illam confirmationem, dico, non ex quolibet signo sacramentum colligi, sed tantum ex signo a Deo instituto, et cui sit annexa gratia. Quæ omnia inveniuntur in Matrimonio; est enim signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, ad hoc plane institutum, ut ostendimus ex insolubilitate ejus; et præterea habet annexam gratiam, ut antea docuimus. At illa signa, quæ Lutherus et Calvinus proferunt, neque gratiam annexam habent, nec sunt proprie a Deo instituta; non enim Deus creavit cœlos, ut Apostolos significarent, sed ex naturali eorum proprietate ducit Scriptura similitudinem, ad officium Apostolorum explicandum. Et idem de omnibus aliis similibus intelligendum est.

Secundum argumentum Lutheri: « Matrimonium fuit ab initio mundi, et adhuc permanet etiam apud infideles, nec minus verum, et sanctum est apud illos, quam apud nos: et contra inveniuntur apud fideles impii conjuges, quibusvis Gentibus pejores. At apud infideles Matrimonium non est sacramentum, ergo nec apud fideles: vel si est apud eos sacramentum, ergo non est sacramentum novæ legis proprium. » Idem argumentum faciunt Philippus, et Kemnitius loco notato.

Respondeo, non desunt Catholici, qui admittant, Matrimonium non esse Sacramentum proprium novæ legis, sed fuisse in lege veteri, etiamsi apud Judæos, et a Christo non tam institutum, quam confirmatum. Ita

(1) Matth. XVI, 18. — (2) I Tim. III, 15.